

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 8 1 5 1 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Četrtek, 7. junij 2018 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 1 prazno.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

Etnične, družbene in gospodarske spremembe

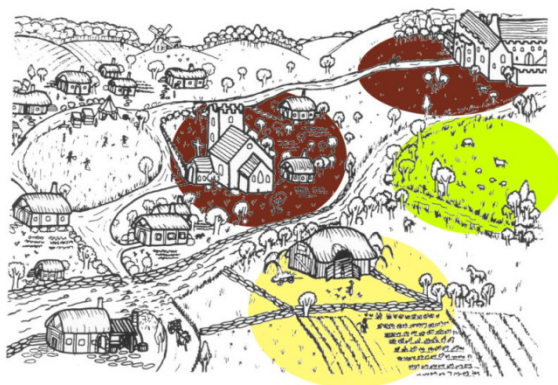
1. Srednjeveška Evropa je imela prevladujoč družbenogospodarski sistem – fevdalizem.

V kakšnem fevdnem odnosu sta bila spodaj navedena?

vladar	plemič

(1 točka)

2. Zemljiške posesti so bile organizirane v zaključene gospodarske enote, imenovane zemljiška gospostva.

Slika 1: Zemljiško gospostvo

(Vir: http://www.o4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/srednji_vek/srednji_foto/zem_gospostvo3.jpg/. Pridobljeno: 19. 9. 2016.)

- 2.1. S pomočjo slike 1 navedite, kako je bilo sestavljeno zemljiško gospostvo.

- 2.2. Pojasnite, zakaj so zemljiška gospostva veljala za avtarkične gospodarske enote.

(2 točki)

3. V visokem srednjem veku se je evropsko prebivalstvo povečalo najmanj za dvakrat.

Tako so v Flandriji v času grofa Balduina V. (1035–1067) ljudje s posestev v notranjosti, ki so še vedno uspevala gradili nasipe in prekope, da bi tako prišli do poljedelskih površin, izmenično preplavljenih z morjem. Približno iz istega časa izvirajo omembe v listinah nadškofa iz Cologne o desetinah, ki jih dolgujejo »nove« zemlje, ter tako pričajo o podobnem procesu v Porenju, kjer so na ozemlju, očiščenem od gozda in grmičevja, rasle nove vasi.

(Vir: Keen, M., 1993: Srednjeveška Evropa, str. 71. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 3.1. S pomočjo zgornjega besedila zapišite, kako imenujemo opisani proces.
- 3.2. Navedite načine, kako so pridobivali zemljišča za obdelovalne površine.
- 3.3. Pojasnite enega izmed vzrokov za začetek tega procesa.

(3 točke)

4. Visoki srednji vek je bilo obdobje izboljšav v kmetijski tehniki.

- 4.1. S pomočjo slike 4 v barvni prilogi pojasnite, kaj je triletno kolobarjenje.
- 4.2. Pojasnite, zakaj se je količina pridelkov s triletnim kolobarjenjem povečala glede na prejšnji način obdelovanja.
- 4.3. Kako imenujemo nov tip vasi, ki se je pojavil s triletnim kolobarjenjem, kakor je prikazan na sliki 4 v barvni prilogi?

(3 točke)

5. Podložniki so v srednjem veku imeli do zemljiških gospodov številne obveznosti. Ena izmed njih je bila tlaka. Pojasnite, kaj je tlaka.

(1 točka)

6. Čas srednjeveških mest zaznamujejo tudi cehi.

Slika 2: Naloge cehov

(Vir: Rozman, T., in drugi, 2003: Zgodovina na maturi 2004. Delovni zvezek, str. 46. Modrijan. Ljubljana)

- 6.1. Iz slike 2 razberite naloge, ki so jih opravljali cehi.
- 6.2. Pojasnite eno cehovsko pravilo, zaradi katerega so cehi ob koncu srednjega veka zavirali gospodarski napredek.

(2 točki)

7. Ob koncu srednjega veka so se uveljavljale zgodnjekapitalistične oblike proizvodnje.
- 7.1. Katerega od teh zgodnjekapitalističnih načinov proizvodnje prikazuje slika 5 v barvni prilogi?
- 7.2. Opišite značilnosti tovrstne proizvodnje.

(2 točki)

8. V poznem srednjem veku je velik razcvet doživljala trgovina.
- 8.1. S pomočjo slike 6 v barvni prilogi zapišite imeni dveh mest, ki sta s postojankami obvladovali trgovino v Sredozemlju.
- 8.2. Katere izdelke so uvažali v Evropo iz Azije?
- 8.3. Pojasnite, zakaj so se nekatera najuspešnejša mesta povezovala v zveze mest.

(3 točke)

9. Začetki 14. stoletja so prinesli nov pogled na svet – s človekom kot merilom vsega. Zanj se uveljavi ime humanizem.

Staro in novo mišljenje

preučevanje Boga in onostranstva	preučevanje človeka
središče zanimanja je Bog	središče zanimanja je človek
človek je božje delo	človeku služijo narava, znanost, umetnost, pravo, država
antični pisatelji so predhodniki krščanstva	zanimajo jih antični pisatelji sami po sebi

(Vir: Rode, M., 2003: Novi vek. Delovni zvezek za 7. razred osemletke in 8. razred devetletke, str. 16. DZS. Ljubljana)

- 9.1. Glede na zgornje besedilo opišite značilnosti sholastičnega pogleda na človeka.

- 9.2. Kaj je prispevalo k razmahu humanizma?

(2 točki)

10. Novoodkriti antični motivi in preporod literarnega znanja so vplivali na pojav renesanse.

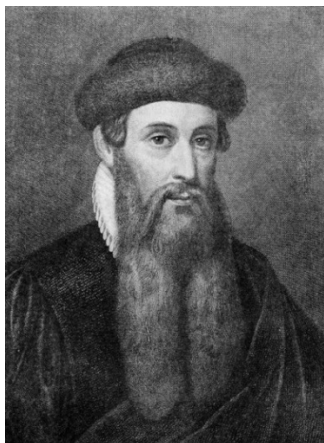
Na črto pred delom v levem stolpcu vpišite črko avtorja iz desnega stolpca.

_____ David	R Rafael
_____ Mona Lisa	L Leonardo da Vinci
_____ Zadnja večerja	M Michelangelo
_____ Šola v Atenah	
_____ Sikstinska kapela	
_____ kupola Svetega Petra v Rimu	

(3 točke)

11. Z uveljavitvijo papirja v Evropi se je širila tudi potreba po tiskani besedi.

Slika 3: Izumitelj tiska

(Vir: <http://iforms.ru/istoriya-klishe>. Pridobljeno: 21. 10. 2016.)

Zapišite ime in priimek izumitelja tiska, prikazanega na sliki 3.

(1 točka)

12. Razsvetljenstvo je duhovno gibanje 18. stoletja, katerega cilj je vesplošni preporod družbenega, političnega in verskega življenja ljudi.

V vsaki vladavini obstajajo tri vrste moči: zakonodajna, izvršilna in sodna. Prva se nanaša na sprejemanje in razveljavljanje zakonov, druga na vprašanje miru ali vojne, zunanje politike ter varnosti in tretja na obsodbo storilcev kaznivih dejanj ali reševanje sporov med posamezniki.

(Vir: Brodnik, V., Babič, D., 2014: Zgodovina 2. Delovni zvezek za drugi letnik gimnazije, str. 61. DZS. Ljubljana)

- 12.1. Na podlagi zgornjega besedila zapišite, kateri francoski razsvetljenski mislec je utemeljil tovrstno delitev oblasti.

- 12.2. Pojasnite, kaj se lahko zgodi, če so deli oblasti v rokah ene osebe ali skupine.

(2 točki)

13. 16. stoletje je bilo za katoliško cerkev stoletje izjemnih pretresov. Pri reševanju si pomagajte s spodnjima besediloma.

Teze Martina Lutra

5. Papež noče in ne more odpustiti nobenih drugih kazni za grehe razen tistih, ki jih je sam ali po cerkvenih zakonih naložil.
7. Bog ne odpusti krivde nikomur, ki se ponižno ne podvrže njegovemu namestniku, to je spovedniku.
8. Cerkevne določbe, ki zadevajo pokoro, veljajo samo za žive ljudi, zato umrlim ni mogoče nalagati pokore.

(Vir: Mlacovič, D., Urankar, N., 2010: 20. Zgodovina 2, str. 113. DZS. Ljubljana)

Tridentinski koncil

6. Martin Luter in drugi reformatorji so zavrgli nauk o odpustkih, češ da je to trgovanje. Tej zlorabi se je uprl tudi koncil; vendar poudarja, da Cerkev ima oblast podeljevati odpustke časnih kazni za določena predpisana dobra dela, kar pride posebej do izraza v postu in ob svetem letu.
7. Reformacija je zavrgla tudi nauk o vicah. Koncil je potrdil verovanje, da so vice prostor, kjer se duše pokojnih po smrti očiščujejo, da bodo lahko čiste prišle v nebeško veselje.

(Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Tridentinski_koncil/. Pridobljeno: 25. 9. 2016.)

Obkrožite črko pred izbranim verskim gibanjem in odgovorite na vprašanja.

A REFORMACIJA B PROTIREFORMACIJA

- 13.1. Pojasnite, kaj je izbrano gibanje.

- 13.2. Navedite vzroke za začetek gibanja.

- 13.3. Kakšen je bil odnos gibanja do odpustkov?

- 13.4. Zakaj so nekateri evropski vladarji podprli to versko gibanje?

(4 točke)

14. Z velikimi geografskimi odkritji v 15. stoletju so začeli Portugalci in Španci.

14.1. S pomočjo slike 7 v barvni prilogi zapišite po enega predstavnika portugalskih in enega španskih pomorščakov ter njegovo odkritje.

14.2. Navedite vzroke za velika geografska odkritja.

14.3. Pojasnite demografske posledice geografskih odkritij za novoodkrite dežele.

(3 točke)

15. Med pomembnejšimi posledicami geografskih odkritij je izmenjava rastlinskih in živalskih vrst.

Obkrožite črke pred tistimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, ki so jih Evropejci prinesli iz Amerike v Evropo.

- A puran
- B čaj
- C tobak
- D krompir
- E pomaranče
- F kava

(3 točke)

17. Napoleon je imel velik vpliv na slovensko zgodovino.

17.1. Navedite ime politične tvorbe, ki jo je leta 1809 ustanovil Napoleon in je obsegala precejšen del slovenskega ozemlja.

17.2. Pojasnite en razlog, zakaj je Napoleon ustanovil to tvorbo.

(2 točki)

18. Na dunajskem kongresu leta 1815 so določili Evropo po napoleonskih vojnah.

Izjava Friedricha Gentza (Metternichov tajnik)

Ravnotežje ali ravnovesje oblasti je sistem, ki so ga določile države, živeče druga ob drugi ali v bolj ali manj tesnih odnosih. Pri tem sistemu ne sme nobena država kršiti neodvisnosti ali bistvenih pravic druge države, ne da bi naletela na odpor, s tem pa bi zašla v nevarnost.

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 30. DZS. Ljubljana)

18.1. Kateri avstrijski politik je imel odločilno besedo na dunajskem kongresu?

18.2. S katerimi ukrepi so konservativne države želele zagotoviti politično stabilnost?

(2 točki)

19. Na začetku 19. stoletja je bila Rusija avtokratska in agrarna država.

19.1. Kako imenujemo vstajo skupine ruskih častnikov, ki se je začela decembra 1825?

19.2. Katere ukrepe je sprejel Nikolaj I. po zatrtju te vstaje?

(2 točki)

20. Oblast v Franciji so po porazu Napoleona ponovno prevzeli konservativni Bourboni.

20.1. Navedite enega od ukrepov, ki jih je uvedel Karel X.

20.2. Pojasnite, kako se je ljudstvo odzvalo na te ukrepe.

(2 točki)

21. Leta 1831 je ena izmed evropskih držav dobila liberalno ustavo, ki je vsebovala tudi temeljne človekove pravice.

Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Grčija
- B Belgija
- C Španija

(1 točka)

22. Za eno izmed ideologij 19. stoletja je bila francoska revolucija začetek boljših časov za ljudstvo.

Z udejanjanjem gibalnih počel meščanskega sveta, to je osnovnih človekovih pravic, predstavniške ter v ustavi utemeljene vlade, uveljavljanjem načela delitve oblasti, pravne države in svobodne (kapitalistične) gospodarske ureditve, temelječe na pravno zagotovljenem institutu privatne lastnine, so se namreč liberalne ideje potrdile kot izvirne in vodilne ideje, ki so »spremljale in oblikovale pot evropskih družb v moderno«.

(Vir: <http://sistory.si/publikacije/prenos/?urn=SISTORY:ID:1556/>. Pridobljeno: 28. 9. 2016.)

22.1. S pomočjo zgornjega besedila zapišite, za katero ideologijo gre.

22.2. Kakšen je bil odnos te ideologije do katoliške cerkve?

(2 točki)

23. Z industrijsko revolucijo se je pojavil družbeni sloj industrijskega delavstva, ki je bil popolnoma brez pravic.

Od vsega začetka nove industrije so delali otroci v tovarnah, in to od začetka zaradi majhnih strojev – ki so jih pozneje povečali – skoraj izključno. Jemali so otroke iz sirotišnic in jih trumoma dajali tovarnarjem kot »vajence« za več let v najem. /.../ Poročilo osrednje tovarniške komisije iz l. 1833 pripoveduje, da so tovarnarji sprejemali na delo otroke, redko s petim letom, večkrat s šestim, zelo pogosto s sedmim, večidel pa z osmim ali devetim letom, da je delovni čas trajal 14 do 16 ur dnevno.

(Vir: Gestrin, F., Melik, V., 1983: Zgodovinska čitanka za 7. razred osnovnih šol, str. 25. DZS. Ljubljana)

- 23.1. Na podlagi zgornjega besedila pojasnite, zakaj so tovarnarji zaposlovali tudi otroke.

- 23.2. Pojasnite vzrok za nastanek delavskega gibanja.

- 23.3. Kako je britanska vlada še pred letom 1848 odgovorila na problem otroškega dela?

(3 točke)

24. Politična, delavska in nacionalna gibanja v 19. stoletju doživijo prelomni trenutek z izbruhom revolucije leta 1848.

24.1. S pomočjo slike 10 v barvni prilogi navedite pet držav, v katerih je izbruhnila leta 1848 revolucija.

24.2. Zakaj se revolucija ni razširila tudi v Španijo?

24.3. Navedite na primeru Francije, zakaj je imela revolucija liberalne razsežnosti.

(3 točke)

25. Navedenim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 1492, 1517, 1543, 1555, 1751, 1765.

_____ Kopernik predstavi knjigo O gibanju nebesnih teles

_____ Martin Luther sproži začetek reformacije

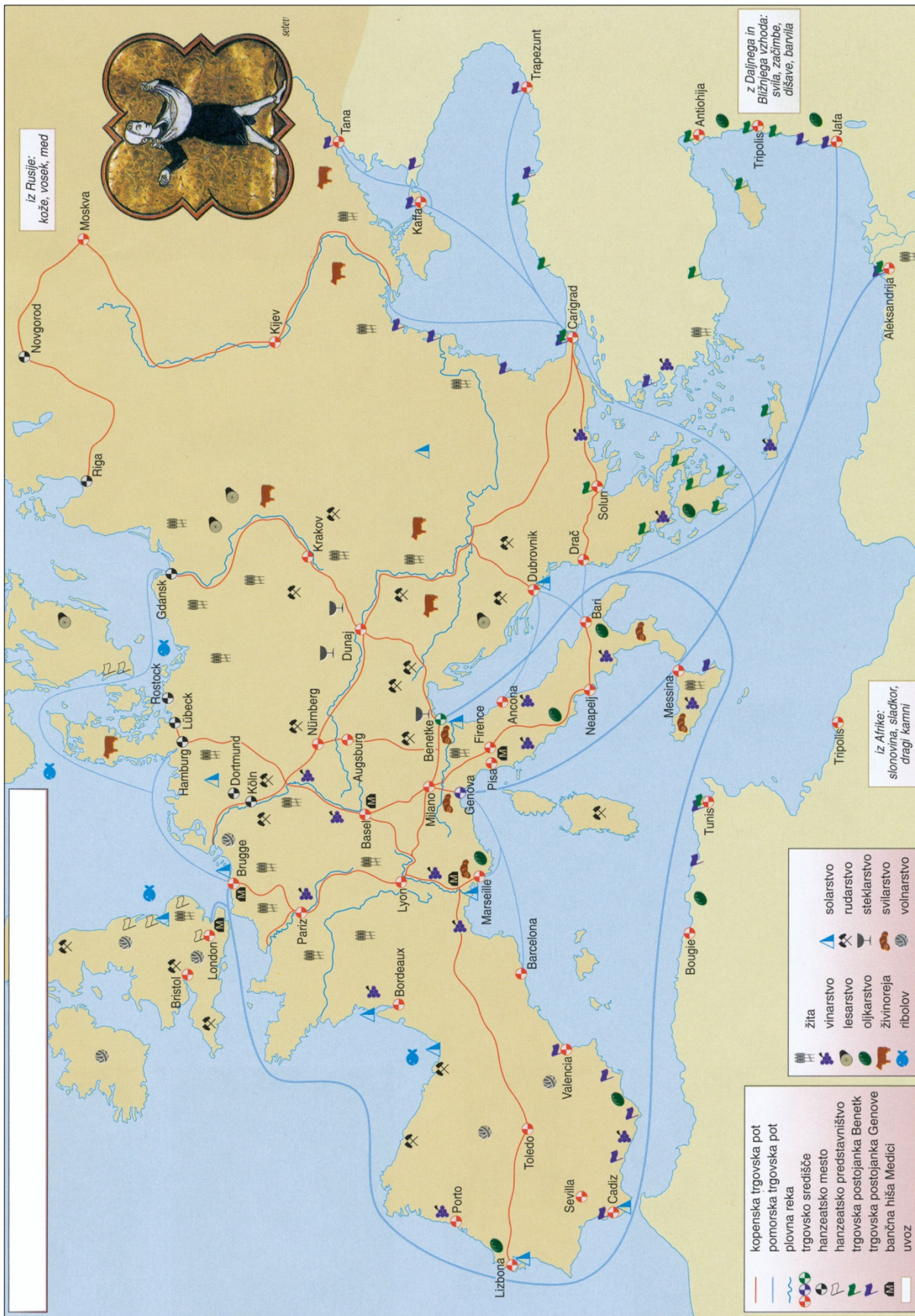
_____ augsburški verski mir

_____ Krištof Kolumb pripluje v Srednjo Ameriko

_____ James Watt predstavi parni stroj

_____ prva izdaja Enciklopedije

(3 točke)

Slika 6: Gospodarstvo in trgovina v Evropi v poznem srednjem veku

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 26. Modrijan. Ljubljana, 2009)

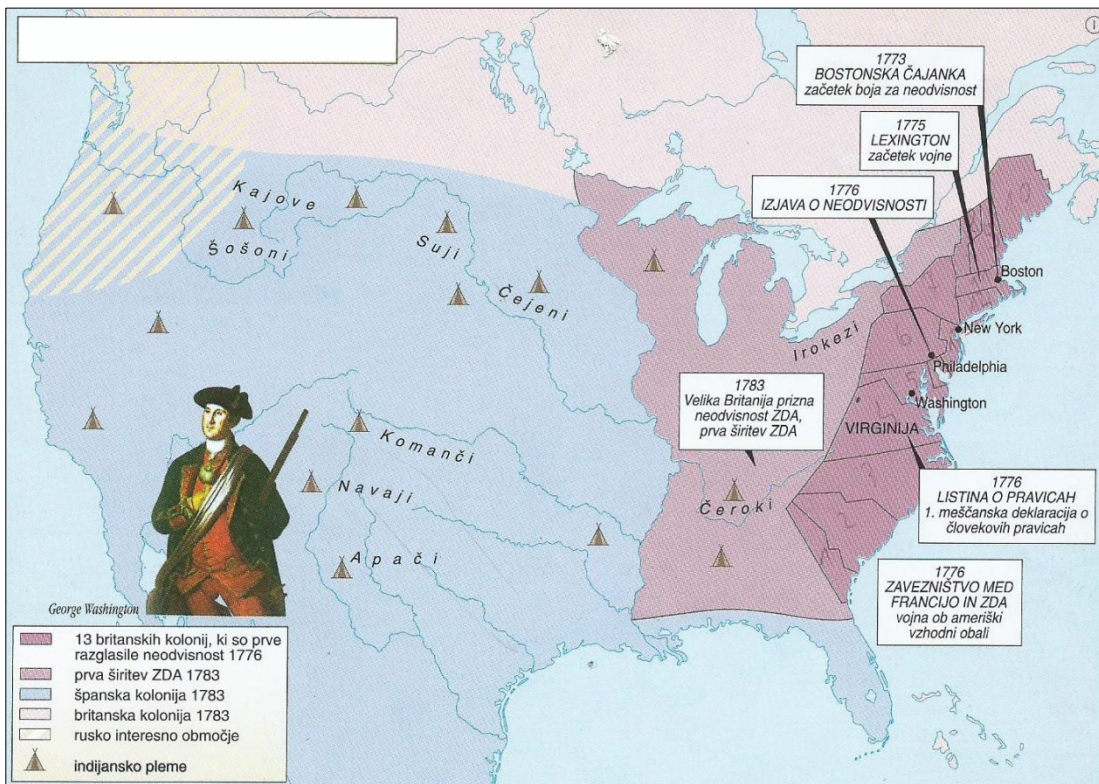
V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 7: Poti raziskovalcev

(Vir: Mlacovič, D., Urankar, N. 2010: Zgodovina 2, str. 122. DZS. Ljubljana)

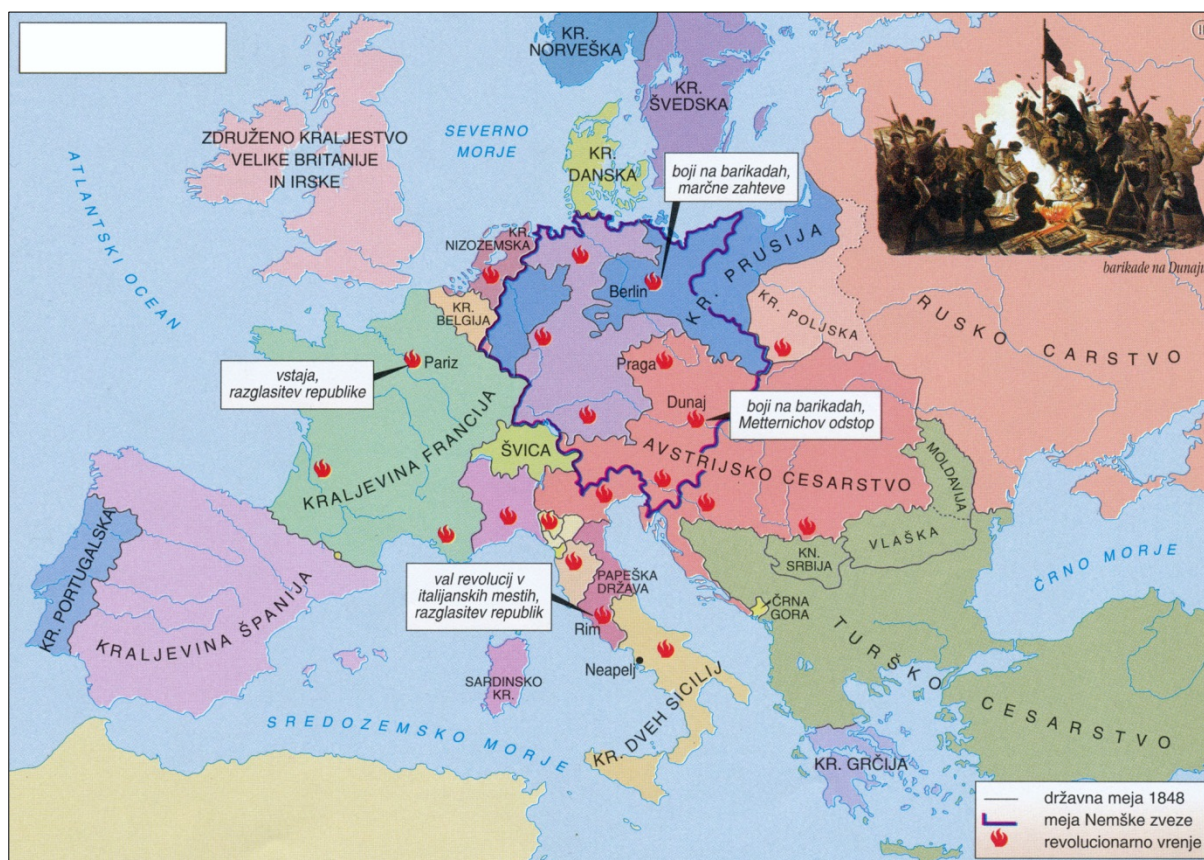
Slika 8: Nastanek ZDA

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 45. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 9: Francoska revolucija

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 46. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 10: Pomlad narodov

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 49. Modrijan. Ljubljana, 1999)